

UNIVERZITNÍ SPORT NA UNIVERSITY OF NEW ORLEANS – PŘÍPADOVÁ STUDIE¹⁾

Martina Kadlecová

ÚVOD

Případová studie Univerzitní Sport na University of New Orleans vznikala během výměnného semestrálního pobytu na americké univerzitě University of New Orleans (nadále UNO) a stala se závěrečnou prací absolvovaného kurzu Kvalitativní metody v sociologii vyučovaného profesorkou *Pamelou Jenkins*. Důvodů pro zkoumání problematiky univerzitního sportu na americkém území existuje více – přesto lze vytyčit jeden ústřední. Univerzitní sport má na americké akademické půdě bohatou tradici a těší se přílivu velkých finančních investic²⁾ a zájmu univerzitního personálu, studentů³⁾ i veřejnosti. Americký vysokoškolský sport je výnosným obchodem. Kupříkladu v roce 1997 činily tržby z pouhého prodeje zboží 2,75 miliard amerických dolarů – to je více než obrat Hlavní basketbalové ligy nebo Národní hokejové ligy za dané období (*Klein* 2005). Bezpochyby představuje univerzitní sport pro studenta sociologie živnou půdu pro zkoumání. Především pak pro studenta českého, který je zvyklý z domovských univerzit na víceméně komplementární funkci sportu k samotnému studiu.

Tato studie dodržuje strukturu amerických případových studií. První část – Úvod do problematiky představuje seznámení s fenoménem sportu, s disciplínou sociologie sportu a také začlenění sportu do amerického univerzitního prostředí. Teoretická východiska stručně definují teorie použité k podpoře výsledků výzkumu – tato případová studie využívá poznatků strukturního funkcionalismu a konstruktivismu *Begera* a *Luckmanna*⁴⁾. Prostorové a časové ukotvení studie podává kapitola Kontext výzkumu. Strategie výzkumu a metody sběru dat představují další část práce. Závěry a jejich interpretace jsou shrnuty v hlavní části Analýza a diskuse výzkumu⁵⁾. Výsledkem kvalitativní případové studie v *Emersonově* pojetí je několik témat, která se „vynoří“ ze sebraných dat technikou kategorické agregace⁶⁾, interpretací kategorií, následným hledáním vzorců z kategorií a jejich srozumitelným podáním čtenáři. Srovnání s univerzitním sportem na českých vysokých školách je stručně načrtnuto v Závěru.

¹⁾ Velmi kladně hodnocená práce citovaná ve zprávě na str. 22.

²⁾ UNO investuje poměrně hodně zdrojů do sportu. Většina atletů univerzity dostává alespoň částečné stipendium. Například mužský tenisový tým, který se skládá ze 6 členů, má k dispozici dvakrát 100% stipendium, které může být trenérem libovolně rozděleno mezi hráče. 100% stipendium obsahuje finanční rezervy na pokrytí celého studia i požadavků s ním souvisejících, tedy: školné, pojištění, ubytování, zdroje na učebnice a stravné – celkem jde o částku 14 500 USD na jeden rok (2 semestry). Vedle stipendijních příspěvků existují také nemalé zdroje na zajištění režijních nákladů budov a vybavení, platů trenérů, masérů a tutorů, dále fondy na operativní řízení jednotlivých týmů (zahrnuje kupříkladu turnaje, tréninky), investiční zdroje (hlavní univerzitní sportovní hala: Kiefer Lakefront Arena s kapacitou 10 000 diváků stála 38 milionů USD – viz obr. 1.

³⁾ Někteří studenti, především z řad atletů, si dokonce vybírají univerzitu podle zastoupení jednotlivých sportů.

⁴⁾ Á propos, dle *Emersona* se teorie vynoří až při analýze výsledků – slouží k objasnění a podepření závěrů. Naopak *Yin* tvrdí, že teorie má být přítomna v průběhu celé studie a má poskytovat podporu při vysvětlování. Je zřejmé, že výzkumník by měl mít k dispozici určité teoretické zázemí, zároveň by však měl být ponechán prostor ke zkoumání a k interpretaci výsledků – a k zapojení kreativity. *Emerson* navrhuje zapojení teorie až po sběru dat – při analýze, převážně z důvodu nebezpečí výzkumníkova směřování výsledků k podpoře vybraného teoretického konceptu. *Emersonův* přístup byl následován i v této studii.

⁵⁾ Při analýze výsledků byly použity navíc poznatky humanistické psychologie, zejména Pyramida potřeb *Abrahama Maslowa* a teorie kognitivní disonance *Leona Festingera*. Jejich vliv na vysvětlení je však okrajový, a proto nebyly zahrnuty do teoretických východisek.

⁶⁾ Kategorická agregace znamená úsilí výzkumníka sjednocovat jednotlivé případy, které se objeví v datech, do kategorií s cílem nalezení důležitých významů.

1. Úvod do problematiky

„Sport je esenciálním znakem amerického života tak důležitým, že fakticky neexistuje jedinec, který není zasáhnut (...) Spojené státy americké jsou národem tvořeným sportovními fanoušky (...) a účastníky sportu.“ Toto je úryvek ze zprávy výzkumu Postoje Američanů ke sportu z roku 1984, který byl vypracován na zakázku výrobce piva – společnosti Miller Lite (Coakley 1998)⁷. Jistě musíme přistupovat k takovému závěru s odstupem. Nicméně pravdou zůstává, že sport se stává důležitou součástí života nejen Američanů, ale i všech ostatních lidí v moderní společnosti. Důvody pro toto tvrzení existují minimálně dva. S rostoucím zájmem o zdravý životní styl roste poptávka po aktivním sportu, zejména po jeho rekreačních a rehabilitačních odnožích. Za druhé, s rozvojem masmédií a s jejich postupnou globalizací se zvyšuje podíl lidí zájímajících se o sport – ať už aktivně anebo pasivně. Prakticky jsme neustále obklopeni sportem a je skutečně těžké zůstat stranou⁸. Američtí sociologové Goldman a Papsón dokonce konstatují, že: „...sport pomalu nahrazuje roli práce, náboženství a komunit v budování kolektivního vědomí v pozdním dvacátém století ve Spojených státech.“ (Goldman – Papsón 1998). Sport a sportovní události se spolupodílejí na budování společenského žebříčku hodnot, norem a morálky společnosti, zprostředkovávají sociální interakce, umožňují zachovávat společenský řád.

Americký sociolog Coakley definuje sport jako: „...institucionalizované soutěživé aktivity, které vyžadují intenzivní fyzické úsilí nebo užití relativně

komplexních fyzických dovedností individui, jejichž participace je motivována kombinací osobního prožitku a vnějších odměn.“ (Coakley 1998)

Z pohledu sociologie je sport nejen fyzickou námahou, ale zejména součástí širšího společenského systému par excellence. I když se první texty ze sociologie sportu objevily již ve 20. letech 20. století, samostatná disciplína sociologie sportu vznikla poměrně pozdě, v 60. letech 20. století, z popudu vědců tělesné výchovy, kteří již nebyli schopni vysvětlit složité komplexní procesy probíhající ve sportu dostupnými teoriemi jejich oboru. Akademičtí představitelé tělesné výchovy společně se sociology založili International Committee for the Sociology of Sport (ICSS) v roce 1965, dnes známou jako International Sociology of Sport Association (ISSA), která se ujala pořádání mezinárodních každoročních kongresů, seminářů a symposií. Tradice sociologie sportu byla nejdříve pěstována pouze na území Severní Ameriky a Evropy, později byla sociologie sportu založena na asijském kontinentu a nedávno byla transformována také do Afriky a Jižní Ameriky. Sociologie sportu je disciplínou sociologie, která se zabývá recipročním vztahem mezi společností a sportem. Sociologie sportu bývá rozdělována na dvě větve: a) „sociology in sport“, která je aplikací sociologických poznatků do sportu a b) „sociology of sport“ (Sociologický slovník 1996). Koncept „sociology of sport“ souvisí se jménem amerického sociologa Eitzena a nahlíží na problematiku sportu jako na instituci - subsystém společnosti - jehož poznání odhaluje zákonitosti a struktury společenského systému. Eitzen označuje sport jako mikrokosmos, který je výtvozem individuí a odráží vlastnosti společnosti. Jádrem jeho přístupu je, že pokud jsme schopni popsat pravidla, konkurenci, organizace fungující ve sportu, způsob jakým se jedná s vítězi a s poraženými, potom získáme nástroj k lepšímu pochopení širšího společenského okolí (Eitzen 2005). Tento přístup plní mimo jiné funkci obhajoby vzniku sociologie sportu.

Univerzitní sport má v americké společnosti velkou tradici. Většina univerzit má několik sportovních reprezentačních týmů. Některé vysoké školy jsou považovány za více prestižní díky sportovním výsledkům univerzitních týmů než akademickým přínosům. Veškerý univerzitní sport na amerických vysokých školách je pod záštitou několika organizací. Největší a nejmocnější z nich je National Collegiate Athletic Association (NCAA), která vznikla roku 1910

⁷⁾ Autorka opomněla při vypracování práce v USA zaznamenat čísla stran citací. Vždy je tedy u citace uveden pouze zdroj vzhledem k téměř nemožnému opětovnému dohledání literatury v českých knihovnách.

⁸⁾ Důležitost sportu v moderní společnosti nám konečkonců potvrdila i nedávná aféra v českém fotbale. Během reprezentační přestávky pro kvalifikaci na Mistrovství Evropy ve fotbale 2007 několik českých reprezentantů zapíjelo narozeniny kamaráda po porážce s největším soupeřem ve skupině. Na oslavě fotbalisté popíjeli alkohol a dokonce přizvali několik placených společníků. Všechno bylo náhodou zaznamenáno novinářkou známého bulvárního deníku a mediální kolotoč se rozjel. Celý následující týden byla aféra reprezentačních fotbalistů ve středisku zájmu mediálního světa, dokonce se stala i tématem hlavní televizní politické diskuse. Bylo téměř nemožné nepovšimnout si povyražení českých fotbalistů a zůstat neinformován.

z Intercollegiate Athletic Association of the United States (IAAUS), jejíž počátky se datují do roku 1906. Organizace má na starosti fungování většiny atletických soutěží a turnajů, dále stanovuje pravidla hry, stipendijní pravidla⁹⁾ a také pravidla tréninků a studia atletů¹⁰⁾. V americké literatuře existuje mnoho děl a výzkumů věnovaných velkým atletickým univerzitním programům (big time university programs), které se těší velkému přísunu investic a širokému zájmu amerických médií a veřejnosti. Stěžejními tématy jsou zejména atleti jako sociální bytosti a kontext jejich sociálního zázemí, atleti jako společenská subkultura a nerovnosti plynoucí z univerzitních sportů. Naproti tomu programy se středním až nízkým rozpočtem stojí povětšinou stranou zájmu vědců.

2. Teoretická východiska

K teoretické podpoře výsledků zkoumání byly použity dva koncepty: strukturální funkcionalismus a konstruktivismus *Petera Bergera* a *Thomase Luckmanna*. Strukturální funkcionalismus především v podání *Roberta K. Mertona* je podkladem pro celou případovou studii. Navíc patří k hlavním teoretickým perspektivám, které slouží v anglosaské sociologii k vysvětlení fenoménu sportu¹¹⁾.

Strukturální funkcionalismus, jako jeden z nevlivnějších sociologických směrů 20. století, byl rozvinut

zejména dvěma americkými autory – *Talcotem Parsonsem* a *Robertem K. Mertonem*. Jedná se o konsenzuální teorii, teorii sociálního řádu. Hlavní myšlenku lze v podstatě definovat takto: společnost je organizovaný sociální systém sestávající ze subsystémů, které jsou ve vzájemných vazbách a plní z hlediska celku a z hlediska ostatních prvků důležité funkce, jimiž přispívají k reprodukci systému. Společnost je udržována v rovnováze díky shodné hodnotové soustavě, která je sdílena jejími členy. Strukturální funkcionalismus byl revidován a obohacen *Mertonem*, zejména jeho zavedením neutrality pro pojem funkce jako důsledku určité aktivity nebo procesu pro celek, což mu umožnilo dále rozlišit eufunkce, jejichž důsledek má pozitivní charakter, a dysfunkce, které se vyznačují negativním příspěvkem k fungování systému. Jelikož strukturální funkcionalismus patří ke konsenzuálním teoriím, každá dysfunkce může mít pozitivní vliv na systém. Další významnou *Mertonovou* korekcí je teze, že týž jev může plnit různé funkce a obráceně tatáž funkce může být zajištěna různými jevy. V anglosaské literatuře se objevuje několik pro sociologii sportu významných konceptů vycházejících z odkazu strukturálního funkcionalismu.

Pro naše účely si uvedeme koncept amerických autorů *Stevensona* a *Nixona* z roku 1972, kteří definovali sociální funkce, jež jsou zajišťovány prostřednictvím sportu (*Fiegler* 1981).

1. Jedná se o socioemocionální funkci, která zahrnuje řízení konfliktu a napětí (jde hlavně o fyzické a psychologické uvolnění – katarzi napětí sportem), ustanovení instituce přátelství a komunit a dále zajištění rituálů (tím, že se důležité sportovní události odehrávají ve stejném časovém koloběhu, slouží k potvrzení stability systému).
2. Sport se podílí spolu s ostatními relevantními institucemi na zajištění socializace ve společnosti – ustanovuje zejména sportovní (fér) chování, soutěživost, respekt k pravidlům a autoritám, týmovou práci aj.
3. Sociální integrace lidí (atletů i fanoušků) do sociálních skupin je další významnou funkcí sportu – jde převážně o pocit **my** (náš tým) a **oni** (soupeř a jeho příznivci).
4. Vnikání politiky do sportu determinuje jeho politickou funkci. S ohledem na rostoucí vliv sportovních

⁹⁾ V zásadě existují tři separované divize atletických programů: I, II, III. Pouze divize I a II mohou nabízet atletům stipendia, zatímco divize III nemá povolena atletická stipendia. Divize I slouží pro soutěž mezi většími univerzitami, divize II a III je soutěží menších vysokých škol s nižšími finančními rozpočty na univerzitní sportovní týmy.

¹⁰⁾ V minulosti byla intenzivně řešena otázka časového omezení tréninků. Deklarovaným primárním cílem všech atletických univerzitních programů je akademická výuka studentů. Při neomezeném počtu hodin tréninků mnohdy studentům nezbýval čas ani energie pro studium. Tudíž NCAA omezila počet trénovaných hodin týdně na 20. Nicméně každé pravidlo se dá obejít – úsilí nad povolený limit je tedy označováno jako osobní trénink, který není zakázán, ani kontrolován – naopak je mnohdy trenéry vyžadován pod pohružkou snížení stipendia anebo nenasazení v zápasu.

¹¹⁾ Vedle strukturálního funkcionalismu jsou dalšími užívanými koncepty především konfliktualismus, feminismus a symbolický interakcionismus.

týmů a hvězd slouží hlavně k marketingovým účelům politických elit¹²⁾.

5. Sport může vytvářet nové kanály vedoucí k získání většího sociálního uznání pro sportovce, čímž je splněna funkce sociální mobility.

Většina autorů se více či méně shoduje na těchto sociálních funkcích sportu. Americký autor *Coakley*, jenž aplikoval sport na známý *Parsonsovův* koncept *AGIL*¹³⁾, uvádí ještě funkci adaptační, jejímž prostřednictvím sport zajišťuje zachování a zdokonalení fyzických dovedností lidí¹⁴⁾ (*Eitzen* 2005).

Konstruktivismus se řadí k teoriím vědění a jeho vznik byl iniciován prvním vydáním knihy „Sociální konstrukce reality“ autorů *Petera L. Bergera* a *Thomase Luckmanna* roku 1966. Elementární je teze, že společnost je výtvorem jedinců a člověk je výtvorem společnosti. Objevuje se dialektický vztah (v pojmosloví autorů): jedinec – společnost. Sociální realita je konstrukcí lidí, zároveň však na ně působí jako objektivní entita – něco, co je nezávislé na jejich jednání. Osu celé teorie tvoří triáda pojmů: externalizace – objektivace – internalizace. Krátce vysvětleno, lidský jedinec je tvorem s nestabilním vnitřním prostředím¹⁵⁾, proto si potřebuje stabilizovat své vnější prostředí a vytvořit

tak základ pro očekávání. Děje se tak prostřednictvím habitualizace každodenního života. Člověk si osvojuje, sdílí a předává vzorce chování v sociálních interakcích. V průběhu procesu sdílení s jinými aktéry vznikají typifikace, které jsou nezbytné pro vznik institucí. Při tvorbě sociálního řádu se jedinec neustále externalizuje ve svých činnostech (externalizace). Instituce se postupem generací přeměňují v objektivní realitu, která se jeví nezávisle (objektivace). Celá zásoba vědění je vštěpována novým lidským jedincům v procesu socializace – tím je zajištěna internalizace zásoby vědění. Pro naše účely je důležitá část týkající se typifikací. Typizační schémata jsou základem sociální struktury. Máme v sobě jakousi představu Evropana, intelektuála, alkoholika, sportovce aj. Tato představa zahrnuje jednak naše očekávání na takového člověka – komplexní idea o jeho osobnosti (o jeho fyzických vlastnostech, mentálních znalostech, zájmech, sociálních skupinách, jejichž je členem atd. – samozřejmě tato představa je vždy dost obecná) a určuje naše jednání ve vztahu k takové osobě. Může se stát, že zásoba vědění se dostane do konfliktu s prožitou realitou. I pro takové situace máme vysvětlení v pojmech deviace, odchylka, náhoda, desinterpretace atd. Člověk se snaží zachovávat své nabyté vědění. Teprve ve výjimečných případech je ochoten přistoupit k reinterpretaci nesprávných významů. Cesta je však dlouhá – úplná rekonstrukce významu musí projít všemi třemi elementárními procesy, tj. externalizace – objektivace – internalizace, a je tedy možná až za delší dobu, někdy až s nástupem dalších generací (*Berger – Luckmann* 1999).

3. Kontext výzkumu

Případová studie Univerzitní sport na UNO je vyústěním kvalitativního výzkumu sportu a sportovních událostí na univerzitě v New Orleans. Výsledky jsou omezeny jednak hranicemi časovými, geografickými a tematickými. Terénní práce trvala dva měsíce – od konce února 2006 do konce dubna 2006. Širší časové rozvržení spadá do období necelých šesti měsíců po hurikánu Katrina, jenž zapříčinil protrhnutí hrází jezera Pontchartrain Lake a zdevastoval téměř 70 %

¹²⁾ V ekonomických krizích je také známý krátkodobý vliv významných sportovních událostí na makroekonomické ukazatele, jakým je například stabilita měny. Během zimních olympijských her v Naganu roku 1998, na kterých získal český hokejový tým překvapivě zlaté medaile, došlo k posílení české koruny, což bylo přičítáno právě úspěchu českých hokejistů. Ještě markantnější je tento vliv na nestabilní ekonomiky chudých států třetího světa.

¹³⁾ Koncept *AGIL* představuje základní požadavky každého systému: 1. Adaptace (*Adaptation*) na vnější fyzikální prostředí, 2. Dosahování cílů (*Goal Attainment*) představuje mobilizaci (motivaci), 3. Integrace (*Integration*) zajišťuje možnost koordinace a regulace aktivit jedinců (normy a role), 4. Udržování skrytých vzorců v jednání (*Latent Pattern Maintenance*), což slouží k zachování struktury systému (hodnoty) (*Šubrt* 2001).

¹⁴⁾ Otázkou zůstávají úmrtí atletů během sportovních událostí následkem vyčerpání organismu. V zásadě však můžeme konstatovat, že sport v přiměřené míře (s ohledem na zdraví účastníka) skutečně přispívá k posílení a zachování organismu.

¹⁵⁾ Celá teorie sahá k antropologickým kořenům – především ke *Gehlenovu* pojetí člověka jako tvora nedostatečně vybaveného instinkty, který si namísto nich musí vytvářet instituce různého druhu. Instituce jsou zde chápány velmi široce: od rodiny až

po obyčejný pozdrav anebo styl stolování (*Berger- Luckmann* 1999).

města New Orleans¹⁶⁾. Geografické hranice jsou vytčeny samotným umístěním New Orleans na chudém americkém jihu. Město jazzu je největším městem státu Louisiana s počtem obyvatelstva kolem 600 000¹⁷⁾. New Orleans je obecně považováno za jedno z nejvíce liberálních míst Spojených států. Politické volby zde vyhrávají demokraté a v čele je již druhé volební období demokratický starosta¹⁸⁾. Tematicky studie zahrnuje právě univerzitní sport na University of New Orleans.

UNO je malá státní americká univerzita, spíše podprůměrného hodnocení s kapacitou 16 000 studentů. Záříjové povodně ochromily chod celého univerzitního života – následkem katastrofy nebylo možné zachovat fungování v zimním semestru 2005. Po slavnostním otevíracím ceremoniálu v lednu následujícího roku, kterého se zúčastnil například i *Bill Clinton* a *George W. Bush* starší, musela univerzita čelit provizorním podmínkám. Některá zařízení zůstala i nadále uzavřena. Velkým problémem se staly finanční zdroje nutné na rekonstrukci. V rámci úspory začala UNO uzavírat některé obory. Tato situace zasáhla i univerzitní sport¹⁹⁾. Před povodněmi bylo na UNO osm

sportovních týmů: basketbal, baseball, golf, tenis, technické/běžecské disciplíny, kros country, plavání (všechny tyto disciplíny jsou rozděleny na mužskou a ženskou část) a ženský volejbal. Z důvodu nedostatečných kapacit – ať už fyzického zajištění fungování týmů nebo finančních zdrojů – nebyla UNO schopna sponzorovat setrvávání tenisu, kros country a volejbalu v univerzitní celostátní soutěži (i nadále však byla vyplácena atletická stipendia příslušníkům těchto týmů a byl zajištěn jejich trénink). Největší újmou na sportovních budovách bylo poškození Kiefer Lakefront Arény s kapacitou 10 000 návštěvníků. UNO udržuje univerzitní sport v divizi II, která je určena pro univerzity s menšími finančními zdroji určenými ke sportu. Zároveň tato divize umožňuje univerzitě držet určitý kvalitativní stupeň univerzitního sportu prostřednictvím přerozdělování atletických stipendií, a tím přilákání více sportovců.

4. Strategie výzkumu a metody sběru dat

Jako strategie výzkumu byla zvolena kvalitativní případová studie. Případová studie je nejlepší možnou technikou pro zkoumání, které je ohraničeno místem i časem. Mimoto také metody sběru dat a předpokládané výsledky tomuto výzkumnému záměru nejlépe odpovídaly. Před samotnou terénní prací byly stanoveny tři centrální otázky zkoumání:

1. Jaké funkce plní univerzitní sport na UNO?
2. Co znamená univerzitní sport pro studenty UNO?
3. Co znamená univerzitní sport pro UNO jako organizaci?

Celkem byly vybrány čtyři techniky sběru dat: individuální rozhovor, nezúčastněné pozorování, fiktivní analýza filmu se sportovní tematikou a obsahová analýza. Následující tabulka přehledně zobrazuje počet jednotlivých technik a udává jejich časové rozvržení.

¹⁶⁾ Campus UNO leží přímo u břehů Pontchartrain Lake – díky kopcovitému charakteru území New Orleans a výhodnému umístění kampusu na kopci se sice voda přehnala areálem univerzity, ale pokračovala dále do centra města. Navíc byla hráz protřena v místě, ze kterého voda dosáhla pouze na část kampusu, došlo tedy k částečnému poškození budov a vybavení. Voda napáchala dalekosáhlé škody ve městě New Orleans – celé město zůstalo bez pitné vody, elektřiny a dalších důležitých zdrojů. UNO musela zůstat uzavřena pro zimní semestr 2005. Navíc ani v období mého pobytu (letní semestr 2006) nebyla ještě plně zajištěna funkčnost všech univerzitních zařízení.

¹⁷⁾ Před hurikánem Katrina New Orleans čítalo na 1 200 000 obyvatel. Velká část původní populace se nevrátila do města, jehož poloha nemůže být označena za strategickou. Téměř na okraji Mexického zálivu je město rok co rok ohrožováno hned několika hurikány, navíc poloha pod hladinou moře může kdykoliv znovu způsobit protrhnutí hrází jezera a další povodně.

¹⁸⁾ Při posledních prezidentských volbách byl výsledek v New Orleans jasný: 77 % pro *Johna F. Kerryho* a 23 % pro *George W. Busha*, i navzdory faktu, že Louisiana nakonec volila pro republikánského lídra *Busha* poměrem 56,7: 43,2 % (Zdroj: www.census.gov/statlab)

¹⁹⁾ Dle mého osobního názoru by však finanční strádání mohlo být vyřešeno úplným uzavřením některých sportovních týmů a zrušením anebo alespoň částečným omezením atletických stipendií. Univerzitní sport má tradici v americkém školství,

a proto si ani nejvyšší představitelé UNO nedovolili ve větším měřítku proškrtat výdaje sportovního oddělení.

TECHNIKY	Individuální rozhovor	Nezúčastněné pozorování	Fiktivní analýza	Obsahová analýza
Množství	2	2	3	6
Detailní popis	1. Muž – hráč tenisového týmu, (04/03/2006) – cca 2 hodiny 2. Muž – hráč basketbalového týmu (15/04/2006) – cca 30 minut	1. Utkání basketbalu – muži (23/02/2006) 2. Utkání baseballu (31/03/2006)	1. Glory Road – univerzitní basketbal 2. The Program – univerzitní americký fotbal 3. Wimbledon – tenis	1. Tři články týkající se běžeckých disciplín 2. Dva články o přípravě sportovních týmů na sezonu 3. Jeden článek o názoru basebalového trenéra na nastávající sezonu

Verifikace výsledků byla zajištěna metodou členské kontroly (dotazovaný sportovec zkonzultoval výsledky a podal zpětnou vazbu) a externím auditem (prof. *Pamela Jenkins* byla nápomocná během celého výzkumu a zpracovala konečné hodnocení).

5. Analýza a diskuze výzkumu

Z nasbíraných dat „vystoupilo“ pět témat týkajících se univerzitního sportu na UNO. V terminologii funkcionalismu čtyři z nich mohou být označeny jako eufunkce. Jsou to: Sounáležitost, Sociální uznání, Identita UNO, Diverze reality. Poslední téma nazvané Stereotyp sportovce může být považováno za negativní projev – tedy dysfunkci²⁰⁾.

5.1 Sounáležitost

Téma, které se stalo nejzřetelnějším ze studie, byla Sounáležitost. Sociální integrace je esenciálním tématem univerzitního sportu na UNO pro obě zainteresované skupiny – atleti i diváky. V současné společnosti, jež je nazývána mnoha přívlastky jako informační, postmoderní, riziková aj., není orientace zpět k sociálním

skupinám překvapivým jevem. Jedním z charakteristických rysů naší doby je právě rozklad tradičních vazeb, jakými jsou rodina, vrstevníci, sousedství, zájmové skupiny. Tento trend byl ještě více zesílen rozvojem masmédií, která velkou měrou přispěla ke vzniku společnosti tzv. atomizovaných jedinců. Tradiční skupiny dříve sloužily k integraci lidí do sociálních struktur. Dnes po jejich rozpadu a po vzniku frustračních tendencí u mnoha jedinců se objevuje potřeba obrození těchto institucí anebo hledání nových cest nápravy. Univerzitní sport je jednou z těchto možností. Spojuje v sobě znaky zájmových skupin a vrstevníků a nabízí tak možnost sociální integrace do společenských struktur. Již od dob humanistické psychologie²¹⁾ platí potřeba sounáležitosti za jednu z tzv. nedostatkových potřeb, kterou je nezbytné saturovat, aby lidský organizmus zachoval rovnováhu. *Orrin Klapp* říká: „Potřeba připojit se k subkulturám může pocházet z pocitu odcizení, izolace a potřeby stability a pořádku v rychle měnícím se světě.“ (*Yiannakis – Melnick* 2001).

Nejdříve se budeme zabývat tématem sounáležitosti u sportovců. Atleti vnímají sport jako jeden z prostředků integrace do sociálních skupin a jako prostředek k navázání sociálních vztahů. Být částí

²⁰⁾ Jak později uvidíme, i tato dysfunkce může v konečném důsledku přinést pozitivní výsledky, jak deklaroval *R. K. Merton*.

²¹⁾ Téma Sounáležitosti bude rozebráno později v souvislosti s *Maslowovou* pyramidou potřeb.

týmu znamená pro sportovce umístění do sociálních struktur. Vedle toho je univerzitní sport důležitým zdrojem sociálního kapitálu, který slouží k navázání dalších kontaktů a vztahů. Oba dotazovaní zmínili toto téma během interview.

Hráč tenisu:

„ (...) další věcí je být součástí týmu. To je dobré. Když jsem sem přišel, neznal jsem nikoho, ale protože jsem byl v týmu, byl jsem už součástí něčeho (...) Být v týmu znamenalo zábavu (...) Jsem rád, že jsem mohl být částí týmového ducha, týmové práce (...) Být už v týmu znamenalo, že mohu využít již získaných kontaktů. Mohl jsem se seznámit a dostat k lidem, které lidé z týmu již znali předtím. Mohl jsem použít sociální síť – jako sociální kapitál.“

Hráč basketbalu:

„Být částí něčeho. Nevím, nebyl jsem v týmu semestr a ten semestr byl neuvěřitelně nudný. Je to jen o tom, být částí něčeho a mít kamarády, kteří tu jsou pro tebe (...) Mám rád svůj tým. Jsou téměř jako moje druhá rodina. Například když jsme se přesunuli do Texasu, trávili jsme spolu veškerý volný čas. Byla to speciální rodina (...) A tak jsem získal bandu bratrů místo jednoho. To je fajn.“

Z rozhovorů i fiktivních analýz vyplynulo, že jednotlivé týmy spolu tráví většinu volného času. Přitom lze vysledovat trend většího seskupování členů týmu jednoho sportu než seskupování mezi týmy rozdílných sportů. Zároveň však sportovní týmy mají k sobě blíže než skupiny studentů, kteří nepůsobí jako atleti. Tuto charakteristiku bylo možné zaznamenat v hudebních klubech, v jídelně, při univerzitních studentských akcích atd. – kdy sportovci posedávali a bavili se mezi sebou. Atleti také pořádali vlastní večírky, na které byli většinou pozváni kolegové z jejich týmu, někdy členové ostatních týmů a málokdy nečlenové žádného atletického týmu.

„Vždy jsme chodili do klubů společně jako celý tým. Holky – dvě hráčky z tenisového týmu měly spolubydličky dvě dívky z golfového týmu. Byly opravdu v pohodě, a tak jsme chodili ven společně. To byla sranda. Zbytek golfového týmu se také připojil a zbytek tenisového taky.“

Sociální vztahy neexistují jen mezi hráči týmů – studenti, nýbrž existují i mezi trenérem a jeho svěřenci. Projevilo se to zejména během krize, která vznikla

úderem hurikánu Katrina: před i po evakuaci. Trenér mužského basketbalového týmu se po evakuaci postaral o všechny své svěřence. Pro celý tým byl zajištěn transport do Texasu a možnost tréninku. Naproti tomu členové mužského tenisového týmu skončili roztroušeni na univerzitách po celých Spojených státech. Jejich trenér, ani management jim neumožnil žádné společné krizové fungování. Situace ukázala na vysoká očekávání hráčů od trenéra.

„Volal jsem trenérovi dva dny po úderu Katriny. Zeptal jsem se ho: Jak to jde? Neslyšel jsem o tobě chvíli. Jsi v pořádku? A on byl v pořádku. Byl někde v New Jersey a užíval si. Myslím, že se měl dobře. Vůbec jsme o něm předtím neslyšeli. V podstatě před Katrinou jen řekl: Hoši, poslouchejte. Jsem na letišti. Rychle se dostaňte pryč z města. Jen to řekl! Takže jsem skutečně od něj neočekával příliš pomoci (...) Očekával jsem mnohem více od osoby, se kterou jsem strávil celý rok.“

Pro popsání struktury vztahů v týmu lze použít metaforu rodiny. Studie ukazuje na rovnocenný vztah mezi týmovými hráči – vztah je atlety vnímán jako sourozenecký. Naopak mezi koučem a jeho svěřenci je vztah asymetrický. Sportovci v kouči hledají osobu, která je zahrne péčí a podporou – vztah lze přirovnat ke vztahu rodiče a dítěte. Existují očekávání, která se váží k sociálním pozicím: spoluhráč a trenér. Ve sportovním filmu *The Program* trenér dokonce přirovnává tým k rodině, když povzbuzuje svého svěřence slovy: „My jsme tvoje rodina.“

Pro obecnost, jehož převážnou většinu tvoří studenti UNO, sportovní utkání představují zejména sociální událost – možnost potkat známé a utužovat tak stávající vztahy, možnost navázat vztahy nové. Diváci nechodí primárně na utkání za účelem podpory týmů²²⁾. Na utkáních se objevil trend rozmístění podle pohlaví: ženské a mužské skupinky se separovaly do menších homogenních skupin. Přičemž jednotlivé sku-

²²⁾ Tento znak lze mimochodem vysvětlit také nepříliš vysokou kvalitou UNO týmů. Při basebalovém utkání s Louisiana State University (LSU), jejíž univerzitní celek patří k jedněm z nejlepších, šlo vyzorovat rozdílnou sílu podpory jednotlivým týmům: UNO fanoušci byli spíše pasivní, nebyli oblečeni v týmových barvách – zatímco fanoušci Lousiany se aktivně projevovali a oblékali barvy svého týmu.

piny se věnovaly buď interní konverzaci anebo navazovaly kontakty se skupinami opačného pohlaví²³⁾.

5.2 Sociální uznání

Univerzitní sport se ukázal být nástrojem k budování sociálního uznání. Pro většinu lidí profesionální sport znamená prestižní záležitost, která vyvolává jejich obdiv a uznání. Zajímavé je sledovat tuto problematiku u vrcholového sportu – sportovci se těší velkému uznání širokých vrstev a mnohdy se stanou idolem pro své fanoušky. *Stevenson* a *Nixon* označují sport za jeden z mobilityních kanálů a považují za jednu z jeho funkcí právě sociální mobilitu. Oba dotazovaní atleti vnímají větší zájem ze strany ostatních studentů – publika – způsobený jejich přítomností ve sportovních týmech.

„Zjistil jsem, že mohu dosáhnout věci s tenisem snáze než bez něj. Tenis jako sport bylo něco, co lidé ve třídě na střední škole oceňovali. Kdykoliv jsem mluvil o sportu anebo tenisu, spolužáci mi projevovali respekt nebo něco takového (...) Odpověď na otázku o publiku během tenisových utkání: Mnoho lidí přišlo. Byla to dobrá zkušenost.(...) Bylo to příjemné hrát pro tolik lidí. A byl to dobrý pocit cítit, že se lidé zajímají o to, co děláš (...) Odpověď na otázku jestli pociťuje větší zájem ze strany studentů: Určitě cítím něco ze strany studentů. Líbí se jim, že jsem v tenisovém týmu. Je to fajn, říci: Hele já jsem v tenisovém týmu a oni se znovu zeptají: Aha, ty hraješ tenis. A já odpovím: Ano, jsem v tenisovém týmu. A oni reagují: To je super!“

„Co míním dělat, co chci zkusit. Neřiči jim (ostatním studentům), že jsem atlet. Protože nechci tu reakci: Hmm, ty hraješ basketbal!“

Fenomén sociálního uznání bylo také možno postřehnout z chování sportovních roztleškávaček. Tyto dívky se během utkání ve volných chvílích procházely se vznešeným postojem na okraji hřiště před publikem. Další příklady podporující propojení sportu a sociálního uznání se objevily ve filmech během fiktivní analýzy. Film z prostředí univerzitního sportu, *The Program*, ukazuje scénu, kdy atlet popisuje význam,

který přikládá sportu: „ (...) Mít šanci být někým. Ne každý může hrát americký fotbal. Jsme ti šťastní.“

Wimbledon, film z prostředí tenisu, obsahuje scénu, ve které se hlavní hrdina vydává na důležité finálové utkání ze svého hotelu – v hale čeká celý personál, aby jej podpořil a vyjádřil obdiv. Obsahová analýza článků týkajících se univerzitního sportu na UNO ukázala překvapivě spíše objektivní styl článků než působivý jazyk oslavující výkony sportovců.

Při výběru názvu dvou prvních témat *Sounáležitosti a Sociálního uznání* bylo využito terminologie humanistického psychologa *Abrahama Maslowova*. Problematika těchto dvou témat je aplikovatelná na jeho známý koncept *Pyramidy potřeb*. *Sounáležitost* a *Sociální uznání* jsou zde označeny za tzv. *nedostatkové* potřeby, které musí být satureovány pro zdravé zachování lidského organismu. Přitom potřeba *sounáležitosti* je před potřebou *uznání* – pro jedince je přednější v hierarchii potřeb uspokojení požadavku *sociální integrace* než *sociálního uznání*. Ve studii *Univerzitní sport na UNO* se potřeba *sounáležitosti* projevila v datech více – byla dotazovanými sportovci častěji zmiňována, zřetelná byla i během pozorování – zejména publika, a také z analýzy filmů se sportovním zaměřením.

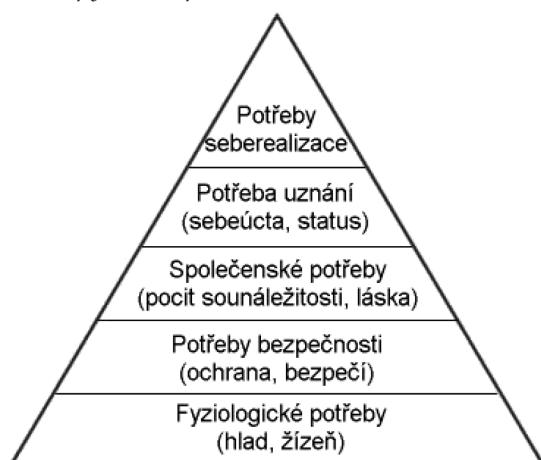
Pyramida potřeb se sestává z pěti stupňů – přičemž první čtyři souhrnně tvoří *nedostatkové* potřeby, jejichž saturace je nutná k rovnováze jedince. *Seberealizace* je potřebou růstovou a organismus je schopen normálně fungovat i bez jejího uspokojení – navíc ve společnosti je pouze malé množství jedinců schopno se *seberealizovat*²⁴⁾.

Sounáležitost i *sociální uznání* plní z hlediska jedince důležitou roli. Bez neustálého uspokojování potřeby *sounáležitosti* a *sociálního uznání* dochází k narušení rovnováhy lidského organismu, což se může projevit následky tělesnými a duševními. *Univerzitní sport* nabízí možnost k zajištění těchto *nedostatkových* potřeb.

²³⁾ Stala jsem se svědkem toho, jak se určitý mužský divák přímo pokusil vnutit do skupinky tří osamocených slečen na basketbalovém utkání se slovy: „Neznáme se odněkud?“

²⁴⁾ Uvádí se zhruba 1–2 % lidí, kteří jsou schopni satureovat potřebu *seberealizace* ve svém životě.

Maslowova pyramida potřeb

Zdroj: www.promanazery.cz/CD/P_01.ppt

5.3 Identita University of New Orleans

Univerzitní sport slouží k budování identity University of New Orleans. Vlastní identita je relevantní charakteristikou pro každou organizaci. Identita je nástroj, který zajišťuje identifikaci členů se systémem. Identifikace jedince se skupinou, organizací nebo společností má velmi pozitivní vliv na fungování takového systému. Individuum dobrovolně a aktivně participuje na dění, obhájí celek, stává se součástí sociální struktury a vazeb, uznává sociální hodnoty a především se jeho jednání orientuje sociálními normami stanovenými systémem. Tímto se tedy zajišťuje konformita členů. Univerzitní sport je jedním z pilířů budování identity UNO nejen mezi studenty, ale také mezi lokálními strukturami a dokonce i v povědomí široké americké veřejnosti zainteresované na univerzitním sportu.²⁵⁾

Průzkum v terénu poskytl mnoho příkladů potvrzujících budování organizační identity UNO prostřed-

nictvím tamního sportu. Na sportovních utkáních byly přítomny ve velkém množství symboly University of New Orleans: UNO loga, vlajky a maskoti. Univerzita má svoji vlastní sportovní hymnu, která slouží k nabuzení publika. Tuto funkci ostatně plní i tým roztleskávaček, taneční skupina a muzikanti, kteří vystupují jako atrakce na basketbalových zápasech. Navíc před každým utkáním basketbalu bylo pro studenty zdarma servírováno pivo, nealkoholické drinky a malé občerstvení na náklady týmu, které jsou samozřejmě z největší části sponzorovány univerzitními fondy.²⁶⁾ Naproti tomu basebalová utkání jsou doprovázena výstupy moderátora vysílanými rozhlasem nad arénou. Přenos je orientován na povzbuzení diváků UNO a na propagaci univerzity samotné a ostatních sportovních týmů. Představitelé univerzity vůbec považují sportovní zápasy za důležitý prvek UNO. Pozorované basketbalové utkání navštívil také rektor univerzity, který seděl v první VIP řadě umístěné ve středu všeho dění a na očích celého publika.

Propagace různými symboly působí kladně na studenty. Kdykoliv se objevil symbol UNO, studenti ožili, někteří dokonce vstávali z míst a hlasitě vyjadřovali svou podporu. Během basketbalové hry byla zaznamenána malá příhoda – student, který vylil na hrací plochu pivo, neváhal sundat tričko a použít jej k vysušení skvrny. Tento akt také ukazuje podporu a identifikaci s týmem.

Hráč tenisového týmu v rozhovoru označil podporu univerzity za jeden z hlavních cílů jeho fungování v tenisovém týmu. Basketbalový hráč dokonce považuje svou účast v týmu za splnění dětského snu²⁷⁾ při odpovědi na otázku, co pro něj znamená být sportovcem na UNO:

„Možná si budete myslet, že jsem blázen, když říkám něco takového. Ale vyrostl jsem v New Orleans a už od malička jsem chodil na neworleanské basketbalové zápasy

²⁵⁾ Univerzitní sportovní události nejsou tématem jen univerzitních časopisů, ale také lokálních novin. Například Neworleanský Times Picayune – jenž mimochodem obdržel dvě Pulitzerovy ceny za rok 2005 – za Public Service (Služba veřejnosti) a Reporting of Breaking News (Informování o nejaktuálnějších zprávách) – často ve sportovní příloze otiskoval zprávy z univerzitního sportu místních univerzit. Navíc univerzitní týmy fungují na celonárodní bázi – takže dochází ke střetům týmů z rozdílných konců Spojených států, o jejichž výsledcích informují massmédiá.

²⁶⁾ Pozorování basketbalového a basebalového týmu ukázalo rozdílnou podporu (nejen univerzitní – z hlediska finančního zajištění), ale také podporu studentů. Basketbalový tým je jednoznačně upřednostňován na území UNO – těší se větší přízni diváků a také většímu finančnímu rozpočtu ze zdrojů UNO – z čehož plyne i větší přítomnost symbolů budujících UNO identitu.

²⁷⁾ Hráč basketbalu se narodil a vyrostl v New Orleans.

a chtěl jsem hrát za UNO. Nevím, co se stalo, ale hraji za UNO, a to pro mě znamená hodně.“

5.4 Diverze reality

„Má se za to, že sport je schopen přeměrovat ekonomickou, politickou a sociální frustraci jedinců do bezpečných kanálů...“ (Fiegler 1981). Jak bylo zmíněno, podstatným znakem dnešní společnosti je rozpad tradičních struktur, jejichž následkem je frustrace jedinců. Tato frustrace je zesílena ostatními hrozbami dnešní doby – za všechny můžeme jmenovat teroristickou válku, přírodní katastrofy, vzestup soudobých diktátorských režimů, nové neléčitelné nemoci, ekonomické tlaky aj. Lidé se snaží hledat cesty útěku od stresů – jedním z kanálů může být univerzitní sport, jak ukázaly výsledky výzkumné práce.

Navíc v souvislosti s University of New Orleans musíme brát v úvahu širší okolnosti. Především úder hurikánu Katrina na konci srpna 2005 a dopady ničivých povodní, jejichž následky nebyly odstraněny ještě dosud. Další důležitou proměnnou je právě ekonomická a sociální úroveň nejen města New Orleans – ale vůbec celého amerického jihu. Je všeobecně známo, že americký jih se nedá hospodářsky srovnávat s východem nebo bohatou Kalifornií, které jsou jádrem ekonomiky USA. Drtivá většina obyvatel žije na pokraji chudoby – od jedné výplaty k druhé, v chudinských čtvrtích, jejichž kriminalita je velmi vysoká. Kromě toho Spojené státy nejsou ani zdaleka tak otevřenou společností, jak se prezentují – naopak člověk se těžko dostává ze špatných podmínek, ve kterých se narodil. Toto vše se podílí na vzniku dalších frustrací. Objevuje se potřeba vzniku nových „bezpečných kanálů“ k rozptýlení.

Výsledky průzkumu v terénu vedly k závěru, že většina fanoušků a sportovců univerzity považuje sport za druh zábavy, za určitou formu rozptýlení a pobavení se. Zajímavý příklad vyplynul z pozorování basebalového utkání UNO týmu a týmu LSU (Louisiana State University)²⁸⁾. Celkově utkání přišlo podpořit početné množství fanoušků z obou týmů.

²⁸⁾ Baseballový tým LSU patří k favoritům národní soutěže a každý rok obsazuje přední příčky soutěže. Naproti tomu UNO týmy nedosahují výborných výsledků – většina z nich je považována

Patrný byl však rozdíl v projevech a v zaujatosti pro hru. Zatímco LSU fanoušci byli oblečeni v týmových barvách – v tričkách, bundách, čepicích a šálách s nápisy jejich týmu a hlasitě podporovali zápas – fanoušci UNO nepoužívali týmové artefakty, navíc jejich podpora týmu byla jednoznačně slabší v porovnání s obecností LSU. Diváci podporující UNO přišli za zábavou – povídali si spolu, smáli se a nevěnovali příliš velkou pozornost sportu.

Alkohol, i přes zaujetí americké společnosti proti jeho konzumaci²⁹⁾, byl prvkem provázejícím sportovní události. Na baseballu byl servírován alkohol mužem s přenosným stánkem, který obcházel publikum³⁰⁾. Za celý zápas – třebaže v USA je povolena konzumace alkoholu až od 21 let, nebyla zaznamenána jediná kontrola věku i u jedinců, jejichž věk byl na pohled sporný. Mimoto před basketbalovým utkáním byl alkohol podáván zdarma v rámci občerstvení, které je sponzorováno basketbalovým managementem. Alkohol byl samozřejmě také prodáván během zápasů na několika místech v aréně. Znamé jsou uvolňující, relaxační účinky alkoholu. Mnoho lidí využívá alkohol k odpoutání se od každodenních starostí.

Z rozhovorů vyplynulo, že tenisový i basketbalový hráč spojuje sport se zábavou. Tenista ocenil jako jeden z cílů univerzitního sportu právě zábavu. Basketbalista odpověděl na otázku týkající se obecnosti takto:

„Vím, že studenti přijdou. Jsou šílení a snaží se dostat do hry ostatní z publika (...) Odpověď na otázku Myslíte si, že studenti UNO mají rádi basketbal?: Ne tak moc, jak bych chtěl. Ale když chodí na zápasy, tak si myslím, že mají rádi basketball.“

kvalitně za průměrné až podprůměrné. Jediný tým, který se drží na špici a vyhrává národní soutěže je ženský volejbal.

²⁹⁾ V potaz musíme brát to, že město New Orleans je velmi liberální na americké poměry – je zde povolena konzumace alkoholu v ulicích, i když pouze v plastových kelímcích – což je ovšem ve většině amerických měst zakázáno.

³⁰⁾ Viz obr. 3.

5.5 Stereotyp sportovce

Posledním tématem je Stereotyp sportovce. Toto téma je zakořeněno ve společnosti a jeho počátky sahají do minulosti. V Evropě a v Severní Americe, které v novověku platily za zdroj nových myšlenek a vynálezů, bylo na sport vždy nahlíženo jako na protiklad intelektuálních aktivit. Sport byl spojován se zdravým tělem, ne však s příliš bystrou myslí. Dlouhou dobu také trvalo, než se ustanovila disciplína sociologie sportu, která se nakonec oddělila právě od tělesné výchovy. Na pověsti sportovcům nepřidaly ani skandály z amerického univerzitního prostředí z let 1979, které jen podpořily předsudky o atletech. Univerzity New Mexico, Arizona State, Oregon a Oregon State, Utah State a Southern California čelily obvinění z upravování akademických výsledků za účelem udržení atletů na univerzitě, aby mohly podpořit sportovní týmy (Fiegler 1981). Nicméně v dnešní době nastává posun – v souvislosti se zdůrazňováním zdravého životního stylu se dostává sport do pozitivního světla i v intelektuálních vrstvách.

V rozhovoru tento stereotyp zmínil jen tenista.

„Předtím jsem si myslel, že je to obrovská výhoda být v tenisovém nebo v jakémkoli jiném týmu a že profesori mi pomohou za všech okolností. Ale to není pravda. Pořád jsou tu profesori, kterým je to úplně jedno. A musíš si všechno pohlídat a o vše se postarat sám (...) protože definitivně je zde stereotyp o atletech (...) stereotyp, že atleti nestudují velmi dobře a že nejsou tak chytří a tak.“

Kromě toho ve filmech se sportovní tematikou se tento problém objevoval poměrně často. Sportovně zaměřené filmy tento stereotyp dokonce přiživovaly a ukazovaly sportovce jako jedince se slabšími intelektuálními schopnostmi. Hlavní hrdina v *Road Glory* má neustále problémy ze zvládnutím výuky. Další sportovec z jeho týmu se přiznává ke kupování testů. Přítelkyně jiného atleta musí složit zkoušku za svého přítele, aby mohl zůstat na univerzitě. Častou tematikou ve filmech jsou tutoři pro sportovce. Ostatně atletické oddělení UNO má vlastní tutorie pouze pro studenty, kteří jsou členy sportovních týmů. Nadto má každý sportovec povinnost první rok svého fungování v atletickém týmu strávit osm hodin týdně ve studijním centru univerzity – v Learning Resource Center.

Po prvním roce je zkontrolován GPA studenta,³¹⁾ a pokud nevykazuje určité kvality, student pokračuje i další rok v povinných návštěvách studijního centra. Představitelé univerzity si tímto způsobem kontrolují svou investici do atletů. Na druhou stranu vzniká otázka, jestli je možné při úplném atletickém programu vůbec zvládat i plnohodnotné studium. Pro představu, podle NCAA je omezen počet trénovaných hodin týdně na 20 – ale do toho se samozřejmě nepočítají zápasy a turnaje, které jsou nejen časově, ale především fyzicky a psychicky velmi náročné. Navíc pokud se jedná o turnaj někde na druhém konci USA – znamená to nejen samotný zápas a přípravu na něj, ale i cestu a mnohdy s ohledem na rozlohu USA i časovou aklimatizaci.

Do teoretických východisek jsme zahrnuli teorii konstruktivismu *Bergera* a *Luckmanna*, s jejíž pomocí vysvětlíme vznik stereotypů. Stereotypizace je součástí naší kultury – snažíme se tak usnadňovat si život a vůbec proces poznávání. Vždy je lepší mít nějakou představu o osobě, se kterou se máme setkat anebo o které chceme například jen hovořit. Stereotypy jsou neustále vytvářeny a šířeny. V naší společnosti jsou snad nejviditelnějším nositelem stereotypů masmédiá. Stačí se podívat na reklamy, které staví na stereotypu – stereotyp starého člověka, stereotyp hospodyně, stereotyp teenagera. Mimoto i filmy pro snazší pochopení děje divákem využívají této charakteristiky – to konečkoncům potvrdila i fiktivní analýza, která byla součástí získávání dat pro tento výzkum. Důležitým rysem stereotypů je jejich přežívání. Jakmile si lidský jedinec utvoří zásobu vědění, velmi neochotně se jí vzdává. Hledá všechny možné cesty k zachování toho, co se naučil, že je správné. Americký psycholog *Leon Festinger* to vysvětluje pojmem kognitivní disonance. Když se dostane do konfliktu realita s její představou v myslí jedince, jedinec se snaží zachovat to, co se naučil. Vymýšlí různé argumenty pro podpoření své představy – teprve pokud všechny zklamou, je ochoten přijmout nový poznatek. Je obtížné podpořit anebo vyvrátit stereotyp sportovců. Vystává metodologická otázka, jak to vůbec provést? Změřit IQ atletům a porovnat je s inteligencí většiny společnosti, která se nezabývá tak intenzivně sportem? Takový

³¹⁾ GPA (Grade Point Average) je souhrnný prospěch studenta na univerzitě. GPA v jednom čísle zohledňuje všechny hodnocené akademické aktivity studenta.

výzkum (pokud existuje) se nepodařilo pro tuto práci dohledat a navíc samotná hodnota IQ mnoho neřekne o používaných intelektuálních schopnostech. Mnoho jedinců není schopno využívat naplno svůj intelligenční potenciál. Soustředíme se tedy na výzkumy, které vycházejí z akademických výsledků sportovců a porovnávají je s ostatními studenty. I zde se objevuje několik metodologických problémů. Předně je těžké porovnat studenty – atlety s ostatními studenty v rámci jedné univerzity i mezi univerzitami. Tím problémem je právě GPA, který se kvalitativně liší nejen meziuniverzitně, ale také mezioborově v kontextu jedné univerzity. Dalším důvodem je rozdílné sociální a kulturní zázemí studentů, které má také vliv na prospěch studenta. V neposlední řadě se podílí na akademických výsledcích sportovců i přístup univerzity. Některé univerzity nemají žádné výjimky a bonusy pro atlety, jiné je podporují všemi možnými prostředky. Navíc výzkumy zaměřené na tuto tematiku mají matoucí výsledky. Některé studie ukazují, že studenti – atleti dosahují lepších GPA než ostatní studenti, jiné výzkumy dokazují, že studenti – atleti častěji dokončí univerzitu, další pak, že studenti – atleti mají tendenci vybírat si jednodušší předměty, které nevyžadují tolik intelektuálního úsilí.

Následující tabulka shrnuje výsledky řádně ukončeného studia sportovců basketbalových a baseballových týmů z let 1983 až 1985. Pro ilustraci, Iowa State a Alabama-Birmingham, které jsou jedny z nejlepších basketbalových týmů, nemají ani jednoho studenta – atleta, který by řádně ukončil studium. Zatímco jiné týmy, které jsou považovány z hlediska sportovního za jedny z nejlepších, platí za ukázkové. Jmenujme například za basketbal Duke, v jehož programu studium ukončilo s titulem 100 % studentů, za americký fotbal Notre Dame (86 %) a Stanford (77 %).³²⁾

Byl zmíněn vliv jiných proměnných na vztah sportovec – prospěch. Toto tvrzení podporuje i další výzkum, který se více zaměřil na vliv pohlaví a rasy na akademický úspěch, než na prokázání souvislosti mezi prospěchem a sportovní aktivitou. „Jistě, pohlaví, rasa – a můžeme zahrnout i sociální třídu – jsou velmi důležitými proměnnými, které ovlivňují prospěch atletů.“ (Eitzen – Sage 1998).

³²⁾ Data jsou předkládána pouze pro představu. Bylo vysvětleno, že i metodologicky je obtížné zachytit tuto problematiku.

Studium ukončené titulem v %: mužský basketbal - Divize I (školy se šesti anebo více příchozími hráči v letech 1983 až 1985)

NEJLEPŠÍ		NEJHORŠÍ	
Škola	%	Škola	%
Bucknell	100	Eastern Washington	0
Centenary	100	Cal State-Fullerton	0
Dayton	100	Houston	0
Duke	100	Iowa State	0
Northwestern	100	Massachusetts	0
Villanova	100	Oklahoma State	0
William & Mary	100	South Alabama	0
Holy Cross	91	Tenn-Chattanooga	0
Duquesne	88	Tulane	0
Hartford	88	Alabama	0
Providence	88	Alabama-Birmingham	0

Studium ukončené titulem v %: americký fotbal Divize I-A

NEJLEPŠÍ		NEJHORŠÍ	
Škola	%	Škola	%
Notre Dame	86	Houston	11
Duke	84	Long Beach State	13
Boston College	83	Arkansas State	21
Northwestern	77	Texas Tech	22
Stanford	77	Texas-El Paso	23
Pacific	74	Southwestern Louisiana	23
Ohio	72	New Mexico State	24
Virginia	71	Arizona State	25
Vanderbilt	70	Nevada-Las Vegas	27
Rutgers	68	Alabama	28

Zdroj: Eitzen – Sage 1998 podle USA Today 20. května 1993

„Jediným přijatelným závěrem je, že množství řádně ukončených studií atletů ve srovnání se studenty – neatlety variuje v místě a čase.“ (Fiegler 1981). S takovým závěrem by se samozřejmě sociolog neměl spokojit. Je zřejmé, že tato problematika by potřebovala buď řadnější průzkum nad existujícími výzkumy anebo nový výzkum, který by použil co nejčistší nástroj pro změření intelektuálních kvalit a navíc by byl schopen porovnat skóre sportovců s ostatními jedinci. Pro

naše účely však stačí konstatovat, že žádný z výzkumů nedokázal potvrdit stereotyp sportovce.

Údaje reprezentující studenty, kteří začali studium v akademickém roce 1985 – 86 a obdrželi bakalářský titul do šesti let od započetí v % (údaje 300 amerických univerzit, které jsou členy NCAA Divize I)

	%
Studenti	54
Studenti – atleti	52
Studenti – muži	55
Studenti – muži – atleti	61
Studenti negroidní rasy	33
Studenti negroidní rasy – atleti	36
Studenti negroidní rasy – ženy	36
Studenti negroidní rasy – ženy – atleti	44
Studenti europoidní rasy	56
Studenti europoidní rasy – atleti	59
Studenti europoidní rasy – ženy	58
Studenti europoidní rasy – ženy – atleti	65
Studenti europoidní rasy – muži – 55	55
Studenti europoidní rasy – muži – atleti	55

Řádně ukončené studium hráčů basketbalu a amerického fotbalu Divize I v %

	%
Studenti Divize I – muži	43
Studenti Divize I – ženy	51
Studenti negroidní rasy – basketbal	33
Studenti negroidní rasy – americký fotbal	34
Studenti negroidní rasy – muži	30
Studenti europoidní rasy – muži – basketbal	62
Studenti europoidní rasy – fotbal	58
Studenti europoidní rasy – muži	55

Zdroj: Eitzen – Sage, 1998 podle: „A Look at Graduation Rates“, USA Today 20. květen 1993.

Téma stereotypu sportovce bylo zařazeno na závěr z jasného důvodu. Stereotyp je totiž na první pohled dysfunkcí systému a může mít negativní vliv na mínění veřejnosti o sportovcích, na sportovce samotné a jejich výsledky. Jestliže však použijeme Mertonův

přístup a budeme hledat i pozitivní účinky dysfunkcí, nalezneme takový i pro stereotyp sportovce. Jedná se o motivaci sportovců bojovat s tímto označením. Na otázku směřování své budoucnosti tenista odpovídá, že chce věnovat veškeré úsilí k rozbití stereotypu sportovce.

„Chci se soustředit na obor. Chci objevit něco nového ve financích (oborem tenisty jsou finance), co tady ještě nebylo. Chci rozbit stereotyp o atletech. Chci ukázat, že umím být kvalitním intelektuálem, být dobrým v mé profesi – být lepším než průměrným.“

ZÁVĚR

Případová studie Univerzitní sport na University of New Orleans ukázala relevanci sportu pro univerzitu. Na počátku byly postaveny tři základní otázky výzkumu. Na první otázku týkající se funkcí univerzitního sportu na UNO jsme odpovídali v části 5. Analýza a diskuze výzkumu. Nalezli jsme pět funkcí: sounáležitost, sociální uznání, identita UNO, diverze reality a stereotyp sportovce. Nyní se zaměříme na dvě zbývající otázky: Co znamená univerzitní sport pro studenty UNO a pro UNO jako organizaci?

Pro studenty jsou stěžejní tři funkce – sounáležitost, sociální uznání a diverze reality. Důležitost sounáležitosti a sociálního uznání pro jedince byla vysvětlena v souvislosti s Maslowovou pyramidou potřeb. Diverze reality přináší rozptýlení. Toho je zapotřebí ve městě New Orleans, které se stále dostává z úderu hurikánu Katrina. Mnoho studentů ještě nemá opravena bydlení a je nuceno přechodně žít v provizorních podmínkách – mnohdy v obytných přívěsech na kampusu univerzity. Ostatní, kteří nepřišli o majetek, se každý den setkávají s následky a s pochmurnou náladou, která panuje v širokém okolí. Pro samotnou univerzitu jako organizaci má zásadní význam funkce identity UNO. Díky ní se buduje vědomí studentů my – UNO a UNO se stává viditelnou organizací pro veřejnost.

Vyvstává otázka zda širší časové okolnosti – post-katrinovské období v New Orleans – měly vliv na výsledky studie. Pokud se podíváme na jednotlivé závěry, téma Sounáležitosti a obzvláště pak Diverze reality mohly být díky krizovým podmínkám čitelnější. Na druhou stranu se shodují s ostatními teoretickými koncepty stejně jako tři ostatní témata. Katrina moh-

la ovlivnit viditelnost projevů jednotlivých témat, můžeme však předpokládat, že v zásadě žádný závěr nevznikl jen jako následek ztížené životní situace města New Orleans po úderu hurikánu Katrina.³³⁾

Americký univerzitní sport jde jen obtížně srovnat s českým univerzitním sportem. Především nejsou české univerzity schopny konkurovat materiálním zajištěním těm americkým a dále tradice univerzitního sportu je jiná. Jak uvádí *Martin Hrubý*³⁴⁾: „Tělovýchovné pojetí využívá tělesný pohyb především ke kultivaci vnitřního prostředí člověka, tj. k ovlivňování jeho osobnosti a integrity.“ (iForum Univerzity Karlovy 21. 12. 2006); dodává také, že toto pojetí univerzitního sportu vychází z odkazu *Komenského*. Sport na univerzitách slouží vesměs k relaxačním aktivitám. Každá fakulta má svoji vlastní katedru tělesné výchovy, která organizuje sport pro studenty. Na většině univerzit je povinné tělovýchovné penzum, které musí student splnit. Nadále se může student věnovat sportu na akademické půdě dobrovolně. V žádném případě nejde v ani jedné z možností o profesionální úroveň. Nadto jsou k dispozici studentské sportovní kluby pod záštitou univerzit. Také existuje Česká asociace univerzitního sportu, jejímž hlavním cílem je podpora rozvoje a fungování univerzitního sportu, organizace akademické ligy a soutěže, zajištění reprezentace na akademických mistrovstvích a univerziádách. Účast na univerzitních turnajích a v ligách je dobrovolná. Mnohdy jsou studenti nuceni platit symbolické startovné a hradit si cestovní náklady. Navíc v českém akademickém prostředí neexistuje sportovní stipendijní systém. Kupříkladu Univerzita Karlova v Praze může udělit pouze dva druhy stipendií za vynikající sportovní výsledky.³⁵⁾

³³⁾ Pro uchování exaktnosti by bylo nutné provést podobný výzkum před úderem hurikánu anebo až poté, co se situace více normalizuje – otázkou je, kdy vůbec. Jak známo, město New Orleans se ještě stále vypořádává s následky povodní a návrat k normálnímu stavu před Katrinou bude ještě dlouho trvat. Pokud je vůbec možný.

³⁴⁾ PaedDr. *Martin Hrubý* je vedoucím katedry tělesné výchovy na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

³⁵⁾ Jedním z nich je tzv. účelové stipendium, které může být uděleno pouze jedenkrát ve studijním programu a jeho maximální výše za mimořádné sportovní výsledky je 25 000 Kč. Tato částka nestačí ani na pokrytí základních výdajů studenta.

Univerzitní sport je podstatnou součástí akademického prostředí Spojených států, která plní důležité funkce z hlediska jedince i z hlediska organizace – tedy univerzity. Má dlouholetou tradici, těší se velkým investicím i přízni fanoušků a masmédií. Bylo by nemožné přenést tento systém na české univerzity – už z důvodu nedostatku zdrojů ve vzdělání anebo odlišného úhlu pohledu na univerzitní sport. Nadto primárním cílem všech univerzit je vzdělávání studentů a ne orientace na sportovní aktivity.

Literatura

- [1] ARMOUR, K.; JONES, R.; KERRY, D. *Sport Sociology 2000*. Brunel University, England.
- [2] BERGER, P.L.; LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality*. Pojednání o sociologii vědění. CDK Brno 1999.
- [3] BOYLE, M.; MCKAY, J. "You leave your troubles at the Gate": A Case Study of the Exploitation of Older Women's Labor and "Leisure" in *Sport, Gender and Society*, Vol. 9, No 5. (Oct., 1995)
- [4] CRESWELL, J. *Qualitative Inquiry and Research Design*. Newbury Park, California: Sage Publications 1997.
- [5] EITZEN, D.S. *Sport in Contemporary Society*. An Anthology. Seventh Ed. Paradigm Publishers 2005.
- [6] EITZEN, S.; SAGE, H.G. *Sociology of North American Sport*. Sixth Ed. Brown&Benchmark 1997.
- [7] EMERSON, R.; FRETZ, R.; SHAW, L.L. *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Chicago Illinois: The University of Chicago Press 1995.
- [8] FIEGLER, S.K. *Sport and Play in American Life*. Sanders College Publishing 1981.
- [9] GOLDMAN, R.; PAPSON, S. *NIKE Culture*. Sage Publications 1998.
- [10] KLEIN, N. *Bez loga*. Praha, Argo/Dokořán 2005.
- [11] SEIDMAN, I. *Interviewing As Qualitative Research*. Teachers College Press 1998.
- [12] ŠUBRT, J.: *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie*. Sociologické teorie druhé poloviny 20. století. Praha, ISV nakladatelství 2001.
- [13] *Velký sociologický slovník I, II*. Praha, Karolinum 1996.
- [14] YIANNAKIS, A.; MELNICK, M.J. *Contemporary Issues in Sociology of Sport*. Human Kinetics 2001.
- [15] YIN, R.K. *Case Study Research. Design and Methods*. Third Edition. SAGE Publications 2003.

Internetové stránky:

www.wikipedia.org	www.promanazery.cz/CD/P_01.ppt
www.uno.edu	www.census.gov/statlab/ekonomika.idnes.cz
www.ncaa.org	www.iforum.cz
www.caus.cz	
www.nola.com	

Obr. 1 Lakefront Kiefer Arena

Obr. 2 Tým roztleskávačů

Obr. 3 Prodej alkoholu na baseballu

